ובתשובה ח׳ לי תמה רב רח״ב דהשכ״ש הכין כן בדבר הרא״ש בתשובה הו״ל לבדוק
דבר שבתשובה והוא לא חידש אלא דבר הרא״ש בפסקיו שלא נאסר בהם
כדי יכולת כל א׳ וא׳ רק בלשון הזה נאמרה ובכל עת שהוא בנוי ממעסקיו הוא חוזר ::
על למודו ולאסור התיר ואין לאסור שמתוך ע״ד הרא״ש בתשובה זהו אין לו שחר עיכו״ח
דבר שבפסקיו שאין מהם ראיה ומפורך ע״ד שבתשובה כי מי הא״ש החכם ויבן את
זאת מובהה ולא עוד אלא שמלתה שהביא דבר שבפסקיו בתב״ב והנה לפי זה לא הקא
הא״מ בעל הוראה אלא שקבעו עתים לבלתה וכן המתמיה דלפי זה הוא מ״ש בפסקיו כי אין
זה אלא תמוה מלבבנו ״ ואת זה מצאתי להפ״ן חביב שכב מעיל שמוא הנ״ל שלי בדבר
מהש״ס הא ההיא ולא קאמר להביא מהש״ס וכבב שמתוך ע״ד הרא״ש בתשו׳ ושוב
בתב״ב ומאי דלא הזכיר השכ״ש דבר הרא״ש שבתשו׳ והזכיר אותם שבפסקיו הוא משום
לפי מובהה שהביא עם מוה זה וכן ימוש שהרה אוקים הדבר ומ״ש הב״ב המטו ונב
דאמרי קשיא היאך יביא השכ״ש ראיה שמן הבשו׳ ויביא מן הפסקים שאינה ראיה
כ״כ במו הורה שמן הבשו׳ כאשר יראה המעיין עם ״אלא ודאי מובאים אלו לאסור
הכל להשכ״ש דליכא ראיה מן הבשו׳ והוא שיש להורות מה שמאוק הרא״ש בתשו׳ לאסור
כדי יכולת כל א׳ ואחר וכן הוא משום המובדל החלוק שיש בין בני אדם במדת התמונות
במוניהם כין כ׳ למעט העמל במ״ש מהש״ס שאין יש לחלק בינהם כדי מזונם ושבטם
והכלם ובהוא שאין בן שוכים שהיה הכל למוד בהבולת בשותה ויין ישן נם אהל ה
מחמה אשר יחסר לו אלפי מום לבוב עלו ועבר לחק לבטנו ואח״כ יש מי שעוה במלאכתו
שמן הדבה מן היום להוציא מצפרו והפסק בני ביתו בזה המעדל מהקטנה ומוק ומי
שאינו יכול בזה והא לו בכב ושמלת דאמשר לה למיבל בהתוח השער ושמו שכילה
עלבתי ואמצי אינו צרך להתמהמה במלאכתו ובמתן קצר מוציא כספו וקלה בעינו
להוציא וא׳ המובה ואחר המתמניע ובלבד שיכוין לבו לשמים לחזור על למודו לבשיטבך
ישנה והרה וכעין הוכשה למלאכת שמים הרקס אותמצותס וזה לא יוכן אלו הוה קאמר
הרא״ש ואינם מבטלים מן הלמוד אלא לבקש הרכבתי כי כמה יותר אימוא אם זה״א
מובה האוכלים למעהם ואם יכחר מה הוא הרכבה. לבל א׳ בה חיו דיה מאוק ויהי
ואהרבה בחר לשון עהמוים בקצה דבר בדי יכולת כל א׳ וא׳ והוא לשון בולל. ונהלה
מוו בדבב מהר״ל בס׳ הנ״ח כל מה שישתדל להוציא הוא בה בכספו להשיא בגורין ::
לפי כבוד הרהיבא בדרכו הנהגות עכ״ל ואח״כ הכל לפי כבוד של כל א׳ וא׳ ומהש״ל בס׳
הנ״ל התקיב לאסור הבם למלמד רצון חשבו להשיעה שני עם עמים שמזקנחר מחבוריו
ימו״ש ונם בזה אין כבוק של כ״א שוה בחוסן שהכספה וויפיאותיו של אדם אינו דבר השוה
בכל אלא הכל לפי שר[illegible] הא מצי לצמוה במשיה ולירובי התהיה ישוב ואמי מובן

והא

וזה דלא מצי לעמוד נפשיה הך והעצבון ולא יכול את מאכל מיני המיעב וגם הכל
לפי כבודו וכבוד ביתו במאכלות ובמלבושים כתמיד וא"כ יש היתר בימים תמוזים וזה
בירח ומי שהוא צריך להוצאה מרובה הוא מרגיש במלחמתו ועוסקין הרבה זמן ומי
שאינו צריך כ"כ הוי מתמעט בעסק ומעבר זה הוא מע"ש מה"ס שהכל לפי העצמות
הגוף כיה עלפי עוד למתבלע להכות עם לבונו ועוד אחת הירח שיש מי שוכה לתמול
טוב ולעשה קלה תוצא ומצוי לו היתר כדפסקנו ותפסק כמו בורו ויש מי שהוא צריך
להרתוהתו ולהצעור ולשרקויי הוא דלשרקי עד אשר הגיע יד ? בון וגם הכל לפי
כחו של כל א' נבור או חלש חס כבל נותן יעסוק מתוהק או מאחק לצאת ולבא כ"כ
כי על זה כתב הרא"ש ז"ל בלשון בולע והך קצה הת"נ בר"ח העוסקין בבנה כפי יכולת כל
א' וא' ומקיימי מצות והניק בו יותם ולגלה כפי כחו וכו' אבל הר"ח שאין עוסקין בבנה
הרי כפי כחו ולא הין לעסוק במלחמתו וכו' את שהם ינעים להעשיר וכו' הד"א חייבים
וכו' ע"כ **והאח** ראיה יש להאה ומוכחא מוכח דאין לחם כמה מה"ס ברעו
הרא"ש הלשון שהיה שם בחורה תשובה הבאה הרא"ש תשובה אחר להתו"ה ז"ל
וגם נאמר בלשון הזה ומבלהי שמעינן דו מעתהו בנתו להבין הענקי בחודש לאו
מהודעה דלא עהי מתמונשהו ומחפרם ומפסקי אנשי בירם מעשהו את כל היכח התקייתי
מצות והניק בו יותם ולגלה כפי כחו וכפי יכולתו ולא כעלו להבה הוא את להה מצוה כה
מזונותם ומפסק אנשי בירם בכלל הבן מעהו המזיר מכל הך מיני דאתה ע"כ ההתליל
שכתב התו"ה בכהם האה שכתב הרא"ש ומהכא הכר הרא"ש הם לקוחים מכבה התו"ה
והכם נכח לפתי בכה התו"ה כמו שכתב מה"ס בכה הרא"ש היינו לותר מע"ש כפי
כחו וכפי יכולתו הוא כפי השגתם במלחמה שהר התו"ה ז"ל לא עסיק בגל הר"ח חס פ'
הוא או העשיר קשן המבלל לאו הרב לאו מהודעה דלא עהי במתמונשהו וכו' אחה שומע
הן קאמר את כל היכח התקייתי מצות והניק בו יותם ולגלה כפי כחו וכפי יכולתו קאי
לענין עהד המזונות דחיכא העהר הרבה על המחיה ועל הכלכלה וחיכא העהר זמן
מועט הכל לפי שהוא חס מתכלת פרחה חס תה נבור או חלש המועט הוא חס פ'
שעתו מכולה ופתו שביתתו וגם פ' הרשיל להתו"ה ז"ל לענין הגהו מזונותיו הרשיל
ולא לענין מהודות הר"ח והשובתו התורה נ"ב לא הכר את כענין זה עיין שם ומנה נשתמע
להה הרא"ש שקהבים הכא או לחיות כבה או וגם השו' הרא"ש עצמו בכלה מובבת ע"ש
הגהו מזונותיו ולא לענין מי כהחכם ומי יודע כאשר ירחה המעין וע"ש הוא שהביא
השו' התו"ה דחיה לבטל את שבוחר עם שמעור הר"ח מכל מיני מומים ומזונות בין קבוע

כיון שאין קובעין ישיבה ״ ואחר הירה לו להש״ך שלא הביא ראיה לדבריו מדברי הרא״ש
מעשים דליכא ראיה מזה דלא כמהרש״ל ז״ל מטעם הפס לא מ״ה הרב בחבור ״ ומה
שהביא מזה הרא״ש בפסקיו אף הכס עם מ״ה לענין רבנן מוסמכין ובזה שכתב
עליו מהר״ך בחבור בלשון דהיינו לה הש״ך מתוך הרא״ש ובכל עת שהוא בכך ״
מוסמכין הוא חוזר על למוד שלומר המ״יר נקרא רבנן מוסמכין ע״כ המוחתר ״
חוזר על למוד מעשים שהוא לומר לעצמו ואינו בעל הוראה לאחרים ומ״ש והנה
ל״ה לאו הקא ה״ח בעל הוראה אלא שקבעו עתים לתלמוד ״ ומה גם לפי נוסח הספרים
שלפני בפסקי הרא״ש ז״ל ובכל שעה שהוא בבי מדרשו חוזר על ה״ה ולומר ה״ה הוא ״
הנקרא רבנן מוסמכין עכ״ל משמע דלא קמ״ל אלא שילמוד ה״ה איזה שיהיו ולא בעינן
שיהיה בעל תלמוד מתוך הפס״ש נראה שהיה בספרו בתו״ש וחוזר על תלמוד ״ גם דעור
ח״מ סי׳ קמ״ג הביא לשון הרא״ש בספר הש״ך ״ והנה הרואה יראה שכה הש״ך
קהכיס הם לשון הרב״ה ז״ל שכתבו לעיל דלא בעינן שיהיה ה הנסמך לשב״
ברא״ש ולק ולהורות ובוצא בזה כתב הש״ך דלא בעינן ה״ח בעל הוראה אלא שהרב״ה
ביאר דבעינן שיהא לשא ולתן בשוה כה״ה ומבין מדעתו בכל מקומות בתלמוד ״
ובפירושיו ובפסקי הגאונים ואפשר שגם הש״ך מודה בזה אלא שקצר לפי שלא היה צריך
לומר אלא לענין שלו ומ״ש בתוך שהרב״ה יושב ועוסק וכו׳ בתלמוד הגמרא ובתלמוד וכו׳ ״
שהיה בקי בתורה חכם שהיה יודע לשא ולתן וכו׳ ״ והר״ך מ״ל דבעינן ה״ח הראוי להוראה
בזה כנ״ל ואף שכתב הרא״ש חוזר על על למוד התשמשים שהוא לומר לעצמו ואינו
מורה לאחרים כדהקינן לעיל מ״ל דהא לאו דוקא הוא ועוד אף הני דוקא מ״מ הר״ך נ״ב
מ״ל דלא בעינן אלא שיהא ראוי להוראה אף שאינו מורה הוראות לאחרים והכשר שיהיה
יהיה נ״ב לשון הרב״ה בשם הר״ך ולא משמע אלא דוקא דלא בעינן ה הנסמך לשב ברא״ש
ולק ולהורות דייקו להורות לאחרים אבל לעולם איתא לך דבעינן ראוי להורות שהר״ך אמר
דבעינן שיודע לשא ולתן בשוה כה״ה ומבין מדעתו בכל מקומות בתלמוד ובפסקי
הגאונים וזה נראה שהוא ראוי להוראה ״ ואפשר שגם הש״ך הכי מ״ל ומ״ש דלא
בעינן בעל הוראה דייקו לומר שמורה הוראות בישראל לאשמועינן על כ״ר שאולי
ה״ח היה מורה הוראות לבני קהלו אלא שיהיה חבר עיר דייקו שהוא מתעסק בצרכיהם
וגו״ל ומנהיג ושוחט ובודק בנ״ה כשאלה שם ולפ״ז שלשת האישים הרב״ה והש״ך והר״ך
כולם [illegible] דבר א׳ דבעינן הראוי להוראה בזה אף שאינו מורה לאחרים אלא שהר״ך
הבין בדברי הש״ך הנ״ל דלא בעינן אף ראוי להוראה לעצמו וזה נראה לע״ד לקרב
את הרחוקים ושלא [illegible] מחלוקת ביניהם ״ עוד מצאתי למהרש״ל ז״ל שכתב [illegible]
שהר״ך

שהד״ך קימה ע״ד הש״כ מ״מ לענין דבה אחיו ומוה לבה ע״ב והרואה יראה
שאין בין משמעות דבה שהב״כ ז״ל והט״ז שכ׳ הש״כ המודים בשני׳ וכו׳
מ״מ הב״ח דבה לאחא המובא להוכיח ולמחר הכל מה שהיה כתב במקצת //
הראשונים בקן בכוף של הב״ח כתב גם כמתן היה ע״כ נראה בהאי שאינו מספים
עמו לדבה וגם שכתב ע״ד הרא״ש הרואה הב״ח הראוי להוראה קאמר מטעם כ״כ
ובמשמעות מלשנה הבאמורה ובן כל הגאונים והפו׳ הקא כב״ח קאמר ע״ב גם מוה
תשובה טובה המשאת לה הדבה הני ״ עוד כתב מהרש״ד ז״ל גם אומר אני שאמת
שכתוהדו של הד״ך היה על כוונת באורו של הש״כ שהיה מתמר ובבר לא היה :
ראוי להוראה לא כהווה ולא כמכיר פתו שיראה מי שירצה לעיין בדבה אבל הב״ח
שעוסק ויגע בתורה ודקוה מתמנו להיות לאיש ראוי וגדול להוראה בכל הכנות אין
ספק שאפילו הד״ך לא ינתגם ולא יסתפק כלל ועקר אה שאמר שהוא בעור ומורה
מבל מי ני מפיס וכו׳ ע״כ גם כוח הרואה והאמתך ומעיין בשני יראה ולבו יבין
שאין זה במשמעות דבה כלל דא״ב הרא״ש דבה בשהביא דעו׳ הש״כ יש מקום
ברא״ש לבוא דבה בהן החוקה כמ״ש מהרש״ד מ״מ מפורש דבה גבי שרא״ש דבה אתה
הוא דבעי הב״ח הראוי שעבר הגע להוראה ולא סני שמגיע לגדל לאחר זמן הא אמתו
קא מתמה על הש״כ על מה שקק מוכח הרא״ש דלא בעינן כלל הוראה הא מ״מ
הרואה הראוי להוראה קאמר הרא״ש ובמשמעות הבאמור והפוסקים וזה לא נכון :
ולבתב על כוונת הש״כ הרא״ש ואחר כך וראי דלא מוייך בכה״ג דהא הש״כ וגם
הד״ך נוטה בפוק דבה לא זכר עד ~~המזכיר~~ המחברים לאורו גם הש״כ ועוד דבכל הוראה
קאמר הד״ך וגם דיק לא מלכתב הרא״ש הב״ח הראוי להוראה קאמר מובה להאי
שעבר הגע להוראה ואין מגיע לגדל לאחר זמן וזה בור ומשוע נגד מ״ש מהרש״ס
ז״ל שבל הב״ח שעוסק בתורה כל א׳ וא׳ כפי כחו זה במנינים והאלך וזה בה״ת
וזה בתנוני דאגהה בל א׳ כפי כחו והשגתו ממור מן התמסיד הנה הש״ו הד״ה הדיות
הי״בריה שכתב דבעינן שיוהב לשאת ולתת בגוה בה״ל ומכין מהומת בדבר מיק ומוות
בדלמור ובמהמיו ובפסקי הגאונים ע״כ ומלבה דמשאת דהיא שערה אנשים פ׳
שינה מינה דהיא הד״ה דאלד״ה ז״ל לדביאה ולפלע ולדני בזה ועוד שזה דביו :
ראיה לבהן מגחה דאו הב״ח שמגבדין הלואים וכו׳ הבדלמידים הזכירים לב״ב מוייה ולא
בעל הוראה ובמש״ל לשונו וקאה לה ראיה מגבדיך ואמיהיק ואו הד״ה הבוא ראיה
זו דלא בעינן שיהא במקף שעב ברא״ש להן ולהוראה וקאה לה ראיה קלה ומפיים
בה אמנם לגולה בעינן שיהא יודע במו שביארי לעיל … תוקף הב״ח ובבר :

[illegible]אה

כיוון דמתני׳ קאמר לה דחיה קלבן ומ״ב ודאי דאתלא חזי לה לרשב״ן הר״ה לא הוה ::
שהיק ... ומ״ב כודאי יש לנו לומר דאי הוה מכב מהר״ם מהאיח הר״ה היה
היה ביה מהר״ה ובמ״ש הבן בבמה הכתי בבוצא ביה ועיין בכללי הבן ״ ועוד ::
זכורני שכתב מהר״ם בתשו׳ א׳ על הר״ה ומשמעה ביה דאם בהל הוא ושרבו ::
מוהר״יט ז״ל היה מחשיבו להר״ה עד הכה הבן ״ גם הר״לבח בתשו׳ פ׳ קמ״ו הביא
דאיה זו דגו הה מתכבהין לומר שעל הרמ״ס לומר הה״ה מאה ז״ל שהם באוהס
... מהר״ם הלוי מתח״ג פ׳ כ״ד הביא ראיה זו בשם מהר״ק והר״ב וכתב דרוחק לומר שזה
נאמר על הכלל הרמו״ס וכבר מתרבו שהר״ה לא אמר דיה דאיה זו אלא דלא כשיטת ::
שיהא כמהן לישב בראש לך ולהודת ולמשה הבשטן שיהא ויהב לשא וליקן ובו והר״ב ::
מוהר״כל אהרכה הביא ראיה להבין מאמהר״ס שכתב שלא וז״ל המשתמש לומר
הו״ה המנה ומכה ולא הקוטון והביא הר״ה ובכב שנם הר״ה המהכא נתני הקינן
האומק למהוי נתור ומכור דאי לאו לאו הוי רה״מ נו״ב ומש״פ שאין זה במשתמשין ::
הר״ה לענ״ד כמו שיראה המעיין שם מח״ג במתכב נראה דהאיה במנוה היא הבשטן
שיהב לשא וליקן כ״כ שהה קאמר כבמו׳ ישא מוכהיך לשא וליקן בבהיו של מקום
ולכה למימר הק״ק שמכבהין הליהס למור הו״ה כה שלבבוב לאחר למוס יכבו לשא
וליקן כ״ב דה״ב הא מש״ל לתול למשמע תוקרא יקירא ישא מוכהיך ומשוב בלפני
היכא לשא וליקן ובו דלמאי נת״ג למשמרבהו להכתולי כיון דלא משבבי לבוס
ואין לומר ה״ינו דאהניא להו לפי שמיוק לגדל לאחר זמן האמן למוא לן שעה״ס
לגדל אול לא יהיה להם זכות מאיזו סיבה שתהיה וגם השרה מוקה אינס בקיאים
בעיב משא ומתן ואיזהו של אחר לא כאשר הוא עד לא מוכבא לומר הבשטן שיהב
בבר לשא וליקן כ״ב ״ והקוב לי שנם הר״ב זקנו של מוהר״של מוה בזה ולא הרא לא
לאפוקי מוהר״ך הכוי הרמוי לבורלה שהוא בא להקשות עליו וגם מלשונו משמע
כן ע״ש ואפשר הם מוהר״ס יסבור כן אף הכ״ל הם במילי דאגדתא אההיא לה ::
שעקיה ולמולה הכ״ל הבשטן והוא נושא ונותן בהם ״ ונראה בזה מצאתי למוהר״של שכתב
בהמ״ת מוהר״כל הם אם יעמוק במרחיקות והנהגת בקנא במור אלא שצריך שיהיה נתור
ומכ״ר בהודתה כב שהוא למור שיכן במשא המרחק או ההנהגה אבל אם המרחק שהוא ::
לומר אינו מבכיר אותו כשכנו יהו בור והיותו ובמ״ש מוהר״ס וגם יש להוכיח מהביא
מוכרא שהבי׳ מוהר״כל לשמתו ה׳ אבהו הוה משתכבח בכב מברא ומש״ב דה״ב לא היה בקי
אלא בהינס ולא בדרשות הקראי משמע הכין ההא מבור ונתור בתוה שהוא למור ושמק
אמאס יהיה חלק ה׳ מוהר״ק מני אז בהינס או בדרשות או בהלכה אבל אם לא יהיה
בו למור מ״ל והבה קושי למשמע שהר מוהר״כל הכא מבואהס דאיל במאמריה הר״ה ד׳

ונמ״ע

ובמק״ש מוכח כאשר יראה הקורא ובשמש כהנה וגם לא חלק עליו רק בתוס׳ שצק
הר״ח שלא יתעסק בשחוה אף כל חייו לבד וס״ל הם להשוות כבודיו לבו פגע״ד
האריכה נרבו המגה״ות שמקו שרוי מקה ולא עוד אף שכתב בתשובות הנה ומי
שהוא ראש ישיבה או מתק עם חבירים בישיבה על כהן תובה הוא להעתיק השון
וכן וזה לא נאמר בתוי׳ דאנגה״ה ״ ויגדל הקימה על הראיה שהביא מוהא ד״ם שהיה
בקי כהנים לבד ותינק קולים מתני שהוא בקי בתוי׳ דאנגה״ה לבד הכי זה קשה להולמו
שהמה״ד עליו קולם בתשובות היאך הוא מתמה מוכח דאנגה״ה מתני שבקי בהנים וכרא
ברלמשוריבה מורא בישהו ומה גם ד״ם אה׳ גדול הוא בהנאי וברמתור ר״ם אימור
דאמורי לבו בהנאי היינו במשמעות ובהלכות והוא משא ונותן בהם ה״ז בעל הלמוד
והא גבינן בפ״ק דהבהות אה״ר חסדא מ״ר אוהב ה׳ שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה׳
שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות והיינו דא״ר חייא בר אמי
משמיה דעולא מיום שחרב בהמ״ק אין לו להקב״ה בעולמו אלא ד׳ אמות של הלכה
בלבד ״ ומכאן תשובה מוכחת שמ״ש מור מוהר״ש עם מ״ר הרה״ק ז״ל וקושה דאם יהיה
אה״ם ח׳ שמבשו חשקה בתורה ולא השיגה יד קבוצותיו ... לישא וליתן בה ולהבין בהב
תוקימות בתלמוד ובמקשו אבל כל היום יהיה הכן בין המשתכחים שותר מדרשות
ואגדות התלמוד וה״ה קלי ההפצה האם בשביל זה לא יקרא ת״ח ויאמר בבעל אוהב
שמצוקים המה בשביל הקהלה לא עלי התמשך ובמה ת״ח יש במשמעו זה בשלו
משמשך וחסידים שלפנים עומדים כל היום בבית המדרש ... מדרשי חז״ל ואבה
הנה ואינם יודעים לישא וליתן במלחמתה של תורה במלמול התלמוד ובפירושו ואוני
העולם גמן במשקלם וקהב לוראי האם בשביל זה לא יקראו תלמידי חכמים זהו דבר זה
מאד לענ״ד שמע״ל ואנכי לא ידעתי היאך הוא התה בכהנים לבה הכלין הרה״ג קהתן להוק
הב״י ובאיזה כח בא להקשות עליו ממפורש הראי הרה״ג השבע מפורט מכל ד...
אחה ולא עוד אלא הוא קאמר בהדיא אין לו להקב״ה בעולמו אלא ד״א של הלכה והנה המפורש
ש״ה הא הגי״ה לישא וליתן בפלפולו של תוקים והיכי קאמר מוהר״ל דאמר מדרשות
ואגדות וה״ה קלי ההפצה הא הוא ת״ח שמאמר שהוא אה״ם במה אינו בקי בשוב לישא ולתת
גם אח״ך בלשון שהבאתי לעיל מ״ש בעגה מוהר״ל עם כאמור ... ומביר שיפן בשמו
המדרש או הגנה וכן בתשובת הבה בכה וז״ל אם הוא בקי במדרשות ואגדות ועתר בהם
וחוזר ועוסק בהם בכל שנה ושנה הופך בתורות ונושא ונותן בהם ותבין משעיקר
בתי יבולתו עב״ל הבה מובהק זה אך זה בנוגע בה לבור דאם הוא נתור ומביר ונושא ונותן
בהם זה אינו מבין הפשט אף יוד שמועתן של הכהן ואם הכהן בפשטן קשוא עליה
מהדיוק דנושא וליתן וגם מ״ש זה בעך מוהר״ל ק״ע שהוא מוהר״ל בכב על הרה״ג הבני מאיר